

ප්‍රතිපතති පුජාව (පහත්කභාව දෙසුමකි)

කටුකුරුන්දේ කදුණානන්ද හිකුමු

පොත්ගුලුගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහත් කභාව'
කන්දේගෙදර, දේවාලේගම
2003

ධම්මදානයකි

මුද්‍රණ විකිණීම සපුරා තහනම් වෙයි.

ISBN 955-98089-0-7

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2003 ජනවාරි

'සබ්බදානං ධම්මදානං ජීනාති'

ප්‍රකාශනය
සුමනා හෙට්ටිආරච්චි මහත්මිය

මුද්‍රණය

කොලිටි ප්‍රින්ටර්ස්
17/2, පැහිරිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල,
නුගේගොඩ.
දුරකතනය: 074-302312

හැඳින්වීම

තෙරුවන් සරණ ගිය සැදහැවතෙකුට ආමිස පුජාවෙන් මෙන්ම ප්‍රතිපත්ති පුජාවෙන්ද තිලෝගුරු බුදුපියාණන් වහන්සේට පුජා පැවැත්විය හැකිය. මේ දෙයාකාර පුජාවන් අතුරෙන් වඩාත් උතුම් පුජාව ප්‍රතිපත්ති පුජාවයි. ඒ බව අවධාරණයෙන් ප්‍රකාශ කෙරෙන දේශනා පාඨ රැගත් මහා පරිනිබ්බාන සුත්‍රය පසුබිම් කොටගෙන ධම්මපද ගාථාවක් ඇසුරින් මෙම පහත් කණුව දෙසුම ඉදිරිපත් කරන්ට යෙදුණි.

මීරිගම කහඳව 'සුබසෙවන' විසූ සිය සවාම්පුරුෂයා වන පරලෝසැපත් සුනිල් සුබසිංහ මහතාට සසර වසනාතුරු එවැනි අකල් මරණයක්, අනතුරක්, සිදුනොවී දිසායුෂ සම්පතතිය ලබා වහා සසරදුක් කෙළවර කරගැනීමට මේ පින් හේතු වේවායි පතමින් එම භාර්යාව වන සැදහැවත් පරිත්‍යාගශීලී සුමනා හෙට්ටිආරච්චි උපාසිකා මහත්මිය මෙම දෙසුම ධර්මදානයක් වශයෙන් මුද්‍රණය කරවීමට ඉදිරිපත්වූයෙන් ධර්මදානය කුශලානිශංසය ඒ දෙදෙනාටම පරම ශාන්ත උතුම් නිව්වාණාවබෝධය පිණිස උපනිශ්‍රය වේවායි පතමු.

මෙයට
සසුන් ලැදී,
කටුකුරැන්දේ සදාභානදා හිසඞු

පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහත් කණුව'
කන්දේගෙදර
දේවාලේගම
(2546) 2002 නොවැම්බර් 05

‘නමෝ තසස භගවතෝ අරහතෝ සමමා සමබුද්ධසස’

‘ධම්මාරාමෝ ධම්මරතෝ

ධම්මං අනුච්චිතතයං

ධම්මං අනුසසරං භිකඛු

සද්ධම්මා න පරිභායති’

(ධම්ම පද - භිකඛු වගග)

ශ්‍රද්ධාවන්ත පින්වතුනි,

වෙසක් පෝය දවසකම අපේ තථාගත සමමා සමබුදු පියාණන් වහන්සේගේ උත්පත්තිය, සම්බෝධිලාභය, පරිනිච්චාණය කියන සිද්ධි තුනම සිදුවීම ආශ්චර්යවත් ධර්මාවක් හැටියටයි අපි සලකන්නේ. ඒ වගේම ඒ සිද්ධි ගැලපීම තුළින් අපට යම්කිසි ධර්ම සංවේගයකුත් මතුකර ගන්න පුළුවන් වෙනවා. අපේ ජීවිතයේ සිහිකටයුතු සිද්ධි අවුරුද්දේ ඒ ඒ දවස්වල සමරන්න පුරුදු වෙලා සිටින අපට බුදුපියාණන් වහන්සේ උපන්නේ අදයි, බුදු වුනේ අදයි, පිරිනිවන් පෑවේ අදයි, කියල කියන කොට, හිතන කොට, ජීවිතය පිළිබඳව එක්තරා විදියක සියුම් සංවේගයක්, ජීවිතයේ කෙටිබව පිළිබඳ සංවේගයක්, ඇතිවෙන්න පුළුවන්, ඇති කර ගන්න පුළුවන්. ඇත්ත වශයෙන්ම එහෙම සංවේගයක් ඇතිකර ගැනීම මේ ධර්ම මාර්ගයේ යාමට රුකුලක් වන බවට අද අපි මාතෘකා කළ ගාථාවට දක්වෙන නිදාන කථාව සාධකයක්.

බුදු පියාණන් වහන්සේ තව මාස ගණනකින් පිරිනිවන් පානවා කියන ඒ ආරංචිය අසන්නට ලැබුනාම, සංඝයා වහන්සේලා දහස් ගණන් පිරිස් බුදුපියාණන් වහන්සේ පිරිවරාගෙන හැසිරෙන්න පටන් ගත්තා. නිතරම ඔවුනොවුන් එකතුවෙලා සාකච්ඡා කරනව දැන් ඉතින් අපි මොකද කරන්නේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑවාම කියලා. ඔය විදියට නොයෙකුත් සාකච්ඡා කරනව බොහොම සංවේගයෙන්, ශෝකීව. ඇතැම් අය හැඬු කඳුළෙන් ගත කරනව. මේ අවස්ථාවේ ධම්මාරාම නමැති එක්තරා හිඤ්ඤන් වහන්සේ නමක් මේ කියපු සාකච්ඡාවලට සහභාගී වෙන්නේ නැතිව, වෙන්ව, නිතරම ධර්මය මෙනෙහි කරනවා, ධර්මය ආචර්ජනා කරනවා, ධර්මය ගැන සිතමින් සිටිනවා. අනෙක් සංඝයා වහන්සේලා බුදු පියාණන් වහන්සේට පැමිණිලි කලා අපේ මේ සාකච්ඡා වලට ධම්මාරාම භාමුදුරුවෝ එකතු වෙන්නේ නෑ කියලා. බුදු පියාණන් වහන්සේ ධම්මාරාම හිඤ්ඤන් වහන්සේ ගෙන්වල ඇහුව, ඇත්තද මේ කාරණය කියල. උන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කලා. "භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පානවා කියන ඒ ආරංචිය ලැබුනාට පසුව, මම කල්පනා කලා. දන් මගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ පිරිනිවන්පාන්නට කලින් මම රහත් වන්න ඕන කියලා. එහෙම හිතාගෙන මම මේ නිතරම ධර්මය මෙනෙහි කරමින්, ධර්මයට අනුව ජීවත් වන්න උත්සාහ කරනවා" කියලා. බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒකට සාධුකාර දීල "සාධු, සාධු," කියලා, එහෙම තමයි මහණෙනි මට නියම විදියටම ඇල්ම ඇති, මට ගරුකරන අය ඇත්ත වශයෙන්ම කළ යුත්තේ, මේ ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාවේ යාමයි කියලා. එහෙම ප්‍රකාශ කරමින් තමයි අපි මේ මාතෘකා කළ ගාථාව වදාළේ.

‘ධම්මාරාමෝ ධම්මරතෝ

ධම්මං අනුච්චිතතයං

ධම්මං අනුසසරං භිකඛු

සද්ධම්මා න පරිභායති’

"ධම්මෙහිම වාසය කරන, ධර්මයටම ඇලුනු, ධර්මය අනුව නිතර සිතන්නාවූ, ධර්මය මෙනෙහි කරන්නාවූ හිඤ්ඤව සද්ධර්මයෙන් පිරිහෙන්නේ නෑන." කියන එකයි මේ ගාථාවේ අදහස. ඒ ගාථාව අහල ඒ ධම්මාරාම හිඤ්ඤන් වහන්සේ රහත් වුනා කියලත් සඳහන් වෙනව. අපි දන් මේ කාරණය ගැන ගැඹුරින් කල්පනා කරල බැලුවහම, බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ජීවිතයේ අවසාන භාගය ගැන සඳහන් වන "මහා පරිනිච්චාණ සූත්‍රය" කියන ඒ සූත්‍රයේ කීප තැනකම දකින්නට ලැබෙනවා, බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රතිපත්ති පූජාවේ අගය අවධාරණයෙන් දක්වනු හැටි.

බුදුපියාණන් වහන්සේගේ පරිනිච්චාණය පිළිබඳ පළමුවැනිම පෙරනිමිත්ත වගේ ඇති වුන අවස්ථාව සඳහන් වන්නේ මෙහෙමයි. බුදුපියාණන් වහන්සේ විසාලා මහනුවර ආසන්නයේ බේලුව නමැති ගමේ වස්කාලය ගත කරන අවස්ථාවේ දී, බරපතල රෝගයක් ඇති වුනා, ආබාධයක් ඇති වුනා. මාරාන්තික වේදනා ඇති වුනා කියල කියනව. බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ අවස්ථාවේ "මම පිරිනිවන් පාන එක සුදුසු නෑ, උපසථාකයින්ට හෝ අනෙක් සංඝයා වහන්සේලාට නොදන්වා," කියල හිතල බොහොම වීර්යයෙන් ඒ වේදනාවන් යටපත් කරගෙන ගිලන්බවෙන් නැගී හිටිය. ඊළඟට බුදුපියාණන්

වහන්සේ විහාරස්ථානයෙන් නික්මලා, එළිමහනේ වැඩ සිටින අවස්ථාවක, ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ළඟට ඇවිත් වැදලා කියනවා. "භාග්‍යවතුන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගිලන්ව සිටි අවස්ථාවේ මගේ ශරීරයක් දළදඩු වුනා. එහෙම පිටින්ම වාගේ මගේ මතක ශක්තියක් නැතිවුනා. මට බොහොම කණගාටුවක්, සංවේගයක් ඇතිවුනා. මම ඒ අවස්ථාවේ හිතුව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සංඝයා වහන්සේලා වෙනුවෙන් යමක් දේශනා නොකර පිරිනිවන් පාන එකක් නෑ" කියල. අන්න එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව, "ආනන්ද මොකක්ද මගෙන් තව සංඝයා වහන්සේලා බලාපොරොත්තු වෙන්නේ? මම ගුරුමුණිකයන් තබාගන්නේ නැතිව විවෘතව ධර්මය දේශනා කරල තිබෙනව, දන් මම ජරා ජීර්ණ මහළු අවස්ථාවේ පසුවෙනව. මට වයස අවුරුදු 80 ක් පමණ වෙනව. ඉතින් මේ සංඝයා වහන්සේලා යම් කෙනෙක් කල්පනා කරනව නම් තමන්ගේ දියුණුව ගැන, හිතාගන්ට තියෙන්නෙ මෙහෙමයි. තමන්ම තමන්ට පිළිසරණක් වන්ට ඕනෑ. අනුන්ගේ පිළිසරණක් පතන්ට සුදුසු නෑ. තමන්ට තමන්ම දිවයිනක් හැටියට, තමන්ම තමන්ට පිළිසරණක් කරගෙන ජීවත් වීම තමයි කළ යුත්තේ කියල. ඒ අවස්ථාවේදී බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව, කොහොමද තමන්ම තමන්ට පිළිසරණක් කරගන්නේ කියලා. දිවයිනක් වන්නේ කියලා, යම් කිසි හිඤ්ඤාවක් කායානුපසසනා, වේදනානුපසසනා, චිත්තානුපසසනා, ධර්මානුපසසනා කියන සතර සතිපට්ඨානය වඩනව නම් අන්න ඒ හිඤ්ඤාව තමයි තමාට තමාම පිළිසරණක් වන්නේ, අනුන්ගේ පිළිසරණක් නොපතන්නේ, තමාට තමන්ම දිවයිනක් වන්නෙ කියල, ඒ විදියට ප්‍රකාශ කරල බුදු පියාණන්වහන්සේ ආනන්ද සවාමීන් වහන්සේට කියනව දන් වගේම මගේ ඇවෑමෙන් පස්සේත් හිඤ්ඤාව වහන්සේලාගේ ප්‍රතිපත්තිය විය යුත්තේ ඒකයි කියල. එයින් අපට හොඳට ජේතව එතකොට බුදු පියාණන් වහන්සේ මතු කොට දක්වූ බව මේ ප්‍රතිපත්ති පූජාවේ අගය- ශාසනයේ නියම හරය එතන බව.

ඊළඟට තවත් දක්වෙනව බුදු පියාණන් වහන්සේ බොහෝ අවස්ථාවල ආනන්ද ස්වාමීන්වහන්සේට ප්‍රකාශ කලා, යම් කිසි කෙනෙක් ඡන්ද, චිරය චිත්ත, විමංසා කියල කියන ඉද්ධිපාද ධර්මයන් දියුණු කරගෙන තියෙනව නම් එවැනි කෙනෙකුට පුළුවනි තමන් කැමති නම් ජීවිත කාලය දික් කර ගන්න කියල. නමුත් ඒ ප්‍රකාශය තුළ කිබුණු, ඒ බුදු පියාණන් වහන්සේ දෙන්ට අදහස් කළ ඉඹිය ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට ඒ අවස්ථාවල වැටහුනේ නෑ. මාරයා ආනන්ද ස්වාමීන්වහන්සේට ආරුඪ වෙලා ඒ සිත ග්‍රහණය කරගෙන තිබුණ නිසා. ඊළඟට සඳහන් වෙනව - වාපාල වේනිය නමැති ස්ථානයේ දී බුදු පියාණන් වහන්සේ මාරයාගේ ආරාධනය අනුව "තව තුන් මාසයකින් තථාගත පරිනිර්වාණය වෙනව" කියල, පිරිනිවන් පාන බව ප්‍රකාශ කර වදාලා. ඒ අවස්ථාවේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ඇවිල්ල බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් අයැද සිටියා. "භාග්‍යවතුන් වහන්ස ලෝකයාට හිතවැඩ පිණිස සම්පූර්ණ ආයුකාලය වැඩ සිටින්න, පරමායුෂ වැඩ හිටින්න ඒ තාක්ම ජීවිතය දික්කරගන්න" කියල. බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාලා "දන් ඒකට ප්‍රමාද වැඩියි, මා අවස්ථා කීපයකම ඔබට මේ කාරණය, අර ඉද්ධිපාද දියුණුකරගත්තු කෙනෙකුට මේ ශක්තිය තිබෙන බව ප්‍රකාශ කලා. ඒ අවස්ථාවේදී ආරාධනා කළේ නෑ. නමුත් දන් මම ආයුසංස්කාරය අතහැරල තිබෙන නිසා තව තුන් මසකින් පිරිනිවන් පානව කියල. අතහැරිය ආයුසංස්කාරය මම ආපහු ගන්න බලාපොරොත්තු වන්නේ නෑ. හරියට වැමැරු දෙයක් ඇතුළට ගන්නව වගේ ඒ විදියේ දෙයක් තථාගතයන් වහන්සේ කෙනෙකුට නොතරම් දෙයක්" කියල එහෙම ප්‍රකාශ කරල, ඊළඟට ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට කිවුවා, විශාලා මහනුවර සිටිනතාක් සංඝයා වහන්සේලා රැස්කරන්න කියල. ආනන්ද ස්වාමීන්වහන්සේ විශාලා මහනුවර සිටින ඒ සියලු සංඝයා වහන්සේලා කුටාගාර ශාලාවේ රැස් කෙරෙව්වා. බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ සංඝයා වහන්සේලා අමතල ප්‍රකාශ කරනව, "මහණෙනි, මා විසින් අභිඤ්ඤාවෙන් දන, දේශනා කරන ලද යම් ධර්මයෝ වෙත්ද ඒ ධර්මයන් නුඹලා විසින් මැනවින් ඉගෙන ගෙන, මැනවින් ඇසුරු කළ යුතුයි, වැඩිය යුතුයි, බහුල වශයෙන් පුරුදු කළ යුතුයි, මේ ශාසන බ්‍රහ්මචරියාව දීඝී කාලයක් පැවතීම සඳහා- දෙවි මිනිසුන්ගේ හිත සුව පිණිස ඒ ධර්මයන් පුරුදු කළ යුතුයි."

මොනවද ඒ ධර්ම? එතැන සඳහන් වෙන්නෙ සත්කීස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම. සතර සතිපට්ඨාන, සතර සම්මප්පධාන, සතර ඉද්ධිපාද, පඤ්ච ඉන්ද්‍රිය, පඤ්ච බල, සතක බොජ්ඣංග, අරිය අට්ඨංගික මගග කියල කියන ඒ සත්කීස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කොට වදාළේ ඒ අවස්ථාවේ. සංඝයා වහන්සේලා විසින් මෙන්න මේ ධර්ම හරියාකාරව, ආරක්ෂා කරනව නම්, ඒ ප්‍රතිපත්තිය තමයි මේ ශාසනයේ පැවැත්මට හේතු වෙන්නෙ කියල, ඒ විධියට බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කොට වදාලා.

ඊළඟට සඳහන් වෙනව මෙන්න මේ විධියේ ප්‍රවෘත්තියක්, බුදුපියාණන් වහන්සේ එතැන ඉඳල පිරිනිවන් පානට සුදුසු ස්ථානය දක්වා ගමන් ආරම්භ කලා, වාරිකාවේ වැඩම කලා. ඒ යන හැමතැනකම ගමන් ගමට බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළ දේශනාව හකුළා දක්වන පාඨය මේ විදියටයි තිබෙන්නෙ. "ඉති සීලං, ඉති සමාධි, ඉති පඤ්ඤා. සීලපරිභාවිතො සමාධි මහපච්චො හොති මහානිසංඝො. සමාධි පරිභාවිතා පඤ්ඤා මහපච්චො හොති මහානිසංඝො. පඤ්ඤා පරිභාවිතං චිත්තං සම්මදෙව ආසවෙහි විමුච්චති සෙය්‍යථිදං කාමාසවා භවාසවා අවිජ්ජාසවා" කියල. එහි අදහස "මේය

ශීලය, මේය සමාධිය, මේය ප්‍රඥාව. ශීලයෙන් සපුරා වැඩුණු සමාධිය මහත්ඵල වෙයි, මහානිසංසවෙයි. සමාධියෙන් සපුරා වැඩුණු ප්‍රඥාව මහත්ඵල වෙයි මහානිසංස වෙයි. ප්‍රඥාවෙන් සපුරා වැඩුණු සිත කාමාසව, භවාසව, අවිජජාව, කියන ආසවයන්ගෙන් විමුක්ත වෙයි. රහත් වෙයි." කියන එකයි. අන්ත ඒ විධියට බුදුපියාණන් වහන්සේ එතෙක්දීත් අර සත්තිස් බෝධිපාක්‍ෂික ධර්ම මතුකර දක්වුවා අර සංඝයා වහන්සේලාට අනුශාසනා වශයෙන්. ඒ බෝධිපාක්‍ෂික ධර්මයන්මයි එතැනත් කියවෙන්නේ. ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා හැටියට කෙටියෙන් සඳහන් වන්නේ අර බෝධිපාක්‍ෂික ධර්මවල හරයමයි. මේ ශීලය, සමාධිය, ප්‍රඥාව ක්‍රමානුකූලව වැඩීමෙන් සිත ආශ්‍රවයන්ගෙන් විමුක්ත කිරීමයි, විමුක්ත වීමයි එතැන ප්‍රකාශ කෙරෙන්නේත්.

ඔය විදියට බුදුපියාණන් වහන්සේ අනුපිළිවෙලින් ගමෙන් ගමට නගරයෙන් නගරයට වැඩම කරල ඔන්න පාලා නුවරට වැඩියා. පාලා නුවරට වැඩම කරලා ඒ වුන්දකමමාර පුත්ත කියල කියන ඒ කම්මල් කරුවාගේ අඹ වනයේ වැඩ වාසය කලා. ඒ අඹ වනයට පැමිණි දවසට පහුවදාම වුන්දකමමාර පුත්‍රයාගේ ආරාධනාව පරිදි බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ නිවසට වැඩම කරල දානය වැළඳීමෙන් පසුව අර ලෝභිත පකඛන්දිකා කියන ලේ පාවන රෝගයක්, බරපතල රෝගයක් බුදු පියාණන් වහන්සේට ඇති වුනා. ඒ වේදනාව බුදු පියාණන් වහන්සේ සිහි නුවණින් දරා ගත්තා. නමුත් ඒක මාරාන්තික රෝගයක්. බුදු පියාණන් වහන්සේ ඊළඟට ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට කියනව "ආනන්ද දන් අපි යමු කුසිනාරාවට" කියල. කුසිනාරාව බලාගෙන ඊළඟට සහ පිරිසත් එක්ක බුදු පියාණන් වහන්සේ වැඩම කරනට පටන් ගත්තා. ඒ අතර මගදී සඳහන් වෙනව මේ විධියේ සිද්ධි. බුදුපියාණන් වහන්සේ මාර්ගයෙන් ඉවත්වෙලා ගහක් යටට පැමිණිලා ආනන්ද ස්වාමීන්වහන්සේට කියනව "ආනන්ද මගේ සහල සිවුර සතර පට කරල එළන්න. මට බොහොම වෙහෙසයි. වැඩ ඉන්න අවශ්‍යයි" කියලා. එකකොට ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ සිවුර ඇතිරුවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ එතැන වැඩ හුන්නා. ඊළඟට බුදුපියාණන් වහන්සේ, ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට කියනව "ආනන්ද මට පිපාසයි පැන් ටිකක් ගේන්න" කියලා. ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ කියනව "ස්වාමීනී, මේ ළඟ තිබෙන කුඩා නදියෙන් එතෙර වෙලා පන්සියක් රට මේ දන් ගිහිල්ල තිබෙනව. ඒක නිසා වතුර මඩවෙලයි තිබෙනෙන. මීට ටිකක් එහායින් කකුප්පා කියන ගහ තිබෙනව. එතෙක්දී පුළුවන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට පැන් පානය කරන්න" කියල. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ නැවත වරක් ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට කියනව "ආනන්ද පැන් ටිකක් ගේන්න. මට පිපාසයි." නැවතත් ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ඒ විදියටම පිළිතුරු දුන්නා. තුන්වෙනි වර බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ විදියට ඉල්ලා සිටියාම ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ පාත්‍රයක් අරගෙන ඒ ගහ ළඟට ගියා. අර මඩ බොරවෙලා ගලමින් තිබුණු ගහ එකපාරටම වතුර පැහැදිලා ප්‍රසන්න විධියට ගලන්න පටන් ගත්තා. ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ මේ තථාගතයන් වහන්සේගේ සෘද්ධිබල ප්‍රාතිහාර්ය මහා ආනුභාව සම්පන්නයි කියලා, පුදුමයි කියලා, ඒ පැන් අරගෙන ඇවිත් බුදු පියාණන් වහන්සේට පානය කරන්න සැළැස්සුවා.

එකකොට බුදු පියාණන් වහන්සේ ඔන්න ඔය විදියට බොහොම කායික ආබාධ මධ්‍යයේ කුසිනාරාවට වැඩම කලා. කුසිනාරාවට වැඩම කරලා ඊළඟට ඒ මල්ල රජ දරුවන්ගේ සල් උයනේ එක ප්‍රමාණයේ වගේ සල් ගස් දෙකක් අතර පිරිනිවන් මංවකය පනවන හැටියට ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් ඉල්ලා සිටියා. ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ පිරිනිවන් මංවකය ඒ සල්ගස් දෙක අතර පැනවුවා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඊළඟට උතුරු දෙසට හිස දාලා දකුණු ඇලයෙන්, සිංහ සෙය්‍යාවෙන් - සැතපුනා, හාන්සි වුනා, ඒ සයනයේ - මංවකයේ. ඊළඟට ඒ අවස්ථාවේ දී - එතැන සඳහන් වෙනවා - අකාලයට පිපුන සල් මල් බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ශරීරය මත වැටෙනවා, පූජා වශයෙන්. ඒ වගේම දිව්‍යමය මල් මන්දාරව කියන මල්, දෙව්වරුන් බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ශරීරය මතට දමනව පූජා වශයෙන්. දිව්‍යමය සඳුන් කුඩු වැටෙනව. ඒ වගේම දිව්‍යමය තුඩිනාද අහසේ පැතිරෙනව. බුදු පියාණන් වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට ප්‍රකාශ කලා "ආනන්ද, දන් මෙන්න මේ විදියට තථාගත ශරීරයට පූජා කරනු ලබනව. නමුත් ඒ හැම පූජාවටම වඩා උතුම්ම පූජාව තමයි යම් කිසි හික්කුචක් හෝ හික්කුණියක් හෝ උපාසකයෙක් හෝ උපාසිකාවක් ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපන්නව හැසිරෙනවද, ධර්මානුකූලව හැසිරෙනවද, ධර්මානුකූලව ජීවත් වෙනවද, අන්ත ඒ හික්කුච තමයි මට ඉහළින්ම, ඉහළම මට්ටමේ ගරු සත්කාර වැනනා මානන කරන්නේ කියල. එතෙක්දීත් බුදුපියාණන් වහන්සේ අර ප්‍රතිපත්ති පූජාවේ අගය ප්‍රකාශ කොට වදාලා.

දන් මේ පරිනිර්වාණ මංවකයේ බුදුපියාණන් වහන්සේ වැඩ ඉන්නව. මේ අවස්ථාව කිට්ටුවෙනවත් එක්කම ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට ඇතිවුන ශෝකය වාචාගන්න බැරුව, විහාරයට ඇතුළු වෙලා, දොර අගුලේ එල්ලිලා අඬනවා. මගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ පරිනිර්වාණයටයි සුදානම් වන්නේ. මට තාම රහත් වී ගන්න බැරි උනා. මම තාම සෝවාන් වුනා පමණයි කියලා ඒ විදියට බලවත් ශෝකයෙන් ආනන්ද ස්වාමීන්වහන්සේ අඬනව. එකකොට බුදු පියාණන් වහන්සේ සංඝයා වහන්සේලාගෙන් ඇසුව "කෝ ආනන්ද ජේන්න නැත්තේ මොකද?" කියල. එකකොට සංඝයා වහන්සේලා කිවුව මෙන්න මෙහෙම විහාරයට ඇතුළු වෙලා අඬමින් සිටිනව කියල. බුදු පියාණන්

වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ එතෙක් කැඳව්වා. ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ වැඩියට පස්සේ බුදු පියාණන් වහන්සේ කියනව. "ආනන්ද, ශෝක කරන්න එපා. වැළපෙන්න එපා. ඇයි මම කලින්ම කියල තිබෙනව නේද සියලුම ප්‍රියමනාප අයගෙන් වෙන් වීමක්, වියෝ වීමක්, වෙනස් වීමක් තිබෙන බව. යම් කිසි දෙයක් හටගත් ස්වභාවය ඇතිනම්, උපන්නාවූ හටගත්තාවූ හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් සකස් වූ බිඳෙන සුළු යමක් නොබිඳේවා! කියන මේ පැතුම කොහොමද ඉෂට වෙන්නේ? එබැවින් සිද්ධ වෙන්නේ නෑ නේද?" ඊළඟට බුදුපියාණන් වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට ප්‍රකාශ කරනවා. "ආනන්ද, ඔබ දීඝිකාලයක් මට මෙක්‍රීමය කායකමියෙන්, මෙක්‍රීමය වාග් කර්මයෙන්, මෙක්‍රීමය මනෝ කර්මයෙන් උපස්ථාන කරල තිබෙනව. සැහෙන්න පින් කරල තිබෙනවා. වීර්ය වඩන්න. ඉක්මණින්ම රහත් වෙන්න පුළුවන්" කියලා. ඊළඟට ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ සැනසීම් වශයෙන් ඒ සංඝයා වහන්සේලාට ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේගේ විශේෂ ගුණ පිළිබඳව දීඝි ගුණ කථනයක් කළා බුදුපියාණන් වහන්සේ.

ඔන්න ඊළඟට බුදු පියාණන් වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට වදාළ කුසිනාරා නුවර මල්ල රජ දරුවන්ගේ රැස්වීම් ශාලාවට ගිහිල්ලා තථාගත පරිනිව්‍යාණය අද රාත්‍රී පශ්චිම යාමයේ සිද්ධ වෙන බව ප්‍රකාශ කරන්න කියලා. ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ගිහිල්ල ඒ කාරණය ප්‍රකාශ කළාම මල්ල රජ දරුවන්, රජ බිසෝවරුන්, කුමාර, කුමාරිකාවන් ඒ හැම දෙනෙක්ම හඩන්න පටන් ගත්තා, වැළපෙන්න, බිම පෙරළෙන්න, ක්ලාන්ත වන්න පටන්ගත්ත. "අහෝ! භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පානවා ඉක්මන් වැඩියි, සුගතයන් වහන්සේ පිරිනිවන් පානවා ඉක්මන් වැඩියි, ලෝකයේ තිබුණු එකම ඇස නැතිවෙනව ඉක්මන් වැඩියි, කියල. ඒ විධියට නොයෙකුත් විධියේ ශෝකාලාප කළ බව සඳහන් වෙනව.

මේ අවස්ථාව වෙනකොට සුභද්‍ර කියන පරිබ්‍රාජකයෙකුට අහන්න ලැබුණා තථාගත පරිනිව්‍යාණය අද රාත්‍රී සිද්ධ වෙන බව. ඊළඟට ඒ සුභද්‍ර කල්පනා කරනව මට අහන්න ලැබිල තියෙනව මේ පරිබ්‍රාජක පරම්පරාවෙන් තථාගත සම්මා සම්බුදුවරු ඉතාම කලාතුරකින් ලෝකයේ පහළ වන්නේ කියල. අද රාත්‍රී තථාගතයන් වහන්සේ පිරිනිවන් පාන බව ආරංචියි. මගේ හිතේ යම් කිසි සැකයක් බලපවත්වනව. මට හොඳටම විශ්වාසයි ශ්‍රමණ ශෛතමයන්ට මාගේ ඒ සැකය දුරු කරන්න පුළුවන් කියල. එහෙම හිතාගෙන ඇවිල්ල ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් අවසර ඉල්ලනව තථාගතයන් වහන්සේ දැකීමට, ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව, "සුභද්‍ර, මේ වෙලාවේ බුදු පියාණන් වහන්සේට කරදර කරන්න එපා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දන් බොහොම වෙහෙසයි." දෙවෙනි වරටත් මේ සුභද්‍ර පරිබ්‍රාජකයා ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් අවසර ඉල්ලුව බුදු පියාණන් වහන්සේ දකින්න. දෙවෙනි වරටත් ප්‍රතික්ෂේප කලා. තුන්වන වරටත් ඉල්ලුව, තුන්වන වරටත් ප්‍රතික්ෂේප කලා. නමුත් බුදු පියාණන් වහන්සේට මේ කථා සල්ලාපය ඇහුණා. බුදු පියාණන් වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට කියනව. "ආනන්ද, සුභද්‍රට එන්න අරින්න. සුභද්‍ර වළක්වන්න එපා. සුභද්‍ර යම්කිසි දෙයක් මගෙන් අහනව නම් ඒ මට කරදර කිරීමේ අදහසින් නොවෙයි. යමක් දන ගන්නයි අහන්නේ. ඒ වගේම මම යමක් ප්‍රකාශ කරනව නම් එය ඉක්මණින්ම තේරුම් ගන්න පුළුවන් ශක්තියක් සුභද්‍රට තිබෙනව" කියල, එකට මහා කරුණාවෙන් අවසර දී වදාළා. ඊළඟට සුභද්‍ර පරිබ්‍රාජකය ඇවිල්ල බුදු පියාණන් වහන්සේගෙන් අර ෂඩ් ශාස්තෘවරුන්ගේ ධර්මයේ සත්‍යතාව පිළිබඳ යම් කිසි ප්‍රශ්නයක් ඇසුව. ඒ අවස්ථාවේ බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කලා. "සුභද්‍ර, ඒ ප්‍රශ්නය එසේම තිබියේවා. යම් කිසි ශාසනයක ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තිබෙනව නම්, අන්න ඒ ශාසනයේ තමයි පළමුවෙනි ශ්‍රමණයත්, දෙවෙනි ශ්‍රමණයත්, තුන්වෙනි ශ්‍රමණයත්, හතරවෙනි ශ්‍රමණයත්. මෙන්න මේ ශාසනයේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තිබෙනව. මෙන්න මේ ශාසනයේ සුභද්‍ර ප්‍රථම ශ්‍රමණයත්, දෙවෙනි ශ්‍රමණයත්, තුන්වෙනි ශ්‍රමණයත්, හතර වෙනි ශ්‍රමණයත් ඉන්නේ. අනෙක් සියලුම ආගම්, සියලුම තීර්ථාස්තන, පරප්‍රවාද සියල්ලම, ශ්‍රමණයන්ගෙන් හිස්" කියල ඒ විධියට බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළා. මේ සංඝයා වහන්සේලා හරියාකාරව ධර්මානුකූලව ජීවත්වෙනව නම්, ඒ ප්‍රතිපත්තියේ හැසිරෙනව නම්, ලෝකයේ රහතුන් වහන්සේලාගෙන් හිස් වන්නේ නෑ කියල බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒ අවස්ථාවේ ප්‍රකාශ කොට වදාළා. එයින් පැහැදිලි සුභද්‍ර පරිබ්‍රාජකය තුණුරුවන් සරණ ගිහිල්ල බුදු පියාණන් වහන්සේගෙන් පැවිද්දට අවසර ඉල්ලා හිටිය. බුදු පියාණන් වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට කිවුව සුභද්‍ර පැවිදි කරන්න කියල. ඒ වගේම, පැවිදි වුණා වගේම, බොහොම ඉක්මණින්ම රහත් වුන බව සඳහන් වෙනව. ඇත්ත වශයෙන්ම මේ ශාසනයේ බුදුපියාණන් වහන්සේට සම්මුඛ වුණු අන්තිම ශ්‍රාවකයා හැටියට, බුදුපියාණන් වහන්සේගේ වචනයෙන් පැවිද්ද ලැබූ අන්තිම ශ්‍රාවකයා හැටියට, සඳහන් වෙනව ඒ සුභද්‍ර පරිබ්‍රාජකයා.

ඔන්න ඊළඟට සඳහන් වන්නේ - බුදුපියාණන් වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට වදාරණව විශේෂ කාරණයක්. "දන් ආනන්ද මගේ ඇවෑමෙන් පස්සේ නුඹට සිතෙන්න පුළුවනි දන් අපට ශාස්තෘවරයෙක් නැත. මේ අප ඉදිරියේ තිබෙන ධර්මය අතීත ශාස්තෘවරයෙකු විසින් දේශනා කරන ලද්දක් කියල. නමුත් ආනන්ද එහෙම හිතන්න එපා. මගේ ඇවෑමෙන් පස්සේ මා යම් ධර්මයක්

දේශනා කරල තිබෙනව නම්, විනයක් පනවල තිබෙනව නම් ඒ ධර්මයන් විනයන් තමයි නුඹලාට ශාස්තෘ ස්ථානයේ - ගුරුවරය හැටියට - තිබෙන්නේ," කියල. බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළ. ඔන්න ඔය විදියට සංඝයා වහන්සේලාට ප්‍රතිපත්ති ශාසනය රැකගැනීම පිළිබඳ නොයෙකුත් ආකාරයෙන් කරුණු මතු කරල දීලා ඊළඟට බුදුපියාණන් වහන්සේ පිරිනිවාණයට සුදානම් වෙල ප්‍රකාශ කළ අවසාන වාක්‍යය මේ විදියටයි සඳහන් වෙන්නේ. "භූතදානී භික්ඛවෙ ආමනකයාමී වො, වයධමමා සංඛාරා අපපමාදෙන සමපාදෙථ." "එසේනම්, මහණෙනි, මම දන් නුඹලා අමතමි. සංස්කාරයෝ නැසෙනසුල්ලෝය. අප්‍රමාදීව නිවනට කටයුතු සම්පාදනය කරවු." කියල ඒ විදියට බුදු පියාණන් වහන්සේ අවසාන බුද්ධ වචනය ප්‍රකාශ කොට වදාරල ඊළඟට ප්‍රථම ධ්‍යානයට සම වැදුන. ප්‍රථම ධ්‍යානයෙන් නැගිටල දෙවෙනි ධ්‍යානයට සම වැදුන, දෙවෙනි ධ්‍යානයෙන් නැගිටල තුන්වෙනි ධ්‍යානයට, තුන්වෙනි ධ්‍යානයෙන් හතරවෙනි ධ්‍යානයට, හතරවෙනි ධ්‍යානයෙන් නැගිටල ආකාසානඤ්චායතන, විඤ්ඤාණඤ්චායතන, ආකිඤ්ඤායතන, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන කියන අරුප ධ්‍යාන වලට සමවැදුන, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනයෙන් නැගිටල සඤ්ඤාවේදයින නිරොධ සමාපත්තියට සම වැදුන. ඒ අවස්ථාවේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් අහනව. "ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පාලා නේද දන්" කියල. එතකොට අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේ කියනව. "නෑ ඇවැත්නි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තාම පිරිනිවන් පෑවේ නෑ. දන් සඤ්ඤාවේදයින නිරොධ සමාපත්තියට සමවැදුන පමණයි" කියල. ඔන්න ඊළඟට බුදු පියාණන් වහන්සේ සඤ්ඤාවේදයින නිරොධ සමාපත්තියෙන් නැගිටල නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන සමාපත්තියට, ඊළඟට ඒ විධියටම ක්‍රම ක්‍රමයෙන් යට සමාධිවලට සම වැදුන. ප්‍රථම ධ්‍යානය දක්වා. ඒ විධියට ක්‍රමක්‍රමයෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානය දක්වා සම වැදිලා. ඊළඟට ප්‍රථම ධ්‍යානයෙන් නැගිටල දෙවෙනි ධ්‍යානයට සමවැදුන. දෙවෙනි ධ්‍යානයෙන් නැගිටල තුන්වෙනි ධ්‍යානයට සමවැදුන. තුන්වෙනි ධ්‍යානයෙන් නැගිටල හතරවෙනි ධ්‍යානයට සමවැදුන. හතරවැනි ධ්‍යානයෙන් නැගිටල ඒ එක්කම තථාගතයන් වහන්සේ පරිනිර්වාණයට පත් වී වදාළා. බුදු පියාණන් වහන්සේගේ පරිනිර්වාණයත් එක්කම මහ පොළොව කම්පා වුනා. මුළු මහත් පිරිසම ශෝක සංවේගයෙන් ඇළලී ගියා කියලා සඳහන් වෙනව.

දන් අපි නැවතත් අපේ ඒ මාතෘකාව මතුකර ගන්න බලමු. මේ අපි මාතෘකා කරගත්තේ බුදු පියාණන් වහන්සේගේ ජීවිතකාලයේ අවසාන භාගයේ දී ප්‍රතිපත්ති ශාසනයේ, එහෙම නැත්නම් ප්‍රතිපත්ති පූජාවේ, වටිනාකම මතුකරල දෙන්නට ගත්තු උත්සාහයයි. ඒ අනුව අපි කල්පනා කරන්ට ඕන එතකොට බුද්ධ ශාසනය කියල කියන්නේ මෙන්න මේ බුදු පියාණන් වහන්සේ මතු කොට දක්වූ දන් මෙතන කියවුණු සත්තිස් බෝධිපාක්‍ෂික ධර්ම. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය, ශීල, සමාධි, ප්‍රඤා කියල කියන ඒ ගුණධර්ම වඩනව නම් ඒ තුළින් තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේට කළ හැකි උතුම්ම උපහාරය, උතුම්ම ගරු සත්කාර කරන්ට පුළුවන් වන්නේ. ඒ කාරණය බුදු පියාණන් වහන්සේ විශේෂයෙන්ම අවධාරණය කොට වදාළා. නමුත් එපමණකින් අපි හිතන්න නරකයි ආමිස පූජාව කියන ඒක නිරපීකය කියල. වැදගැම්මකට නැති දෙයක්ය කියල. මෝඩ ග්‍රද්ධාව තියෙන අය විතරක් කරන දෙයක්ය කියල. ආමිස පූජාව අර්ථවත්ව කරනව නම් මහත්ඵල මහානිසංසයි. මොකද, බුදු පියාණන් වහන්සේම ප්‍රකාශ කරල තිබෙනව පිදිය යුත්තට පිදීම. ඒ වගේම විශේෂයෙන්ම ලෝකයේ ඉතාමත්ම දුර්ලභව පහළ වෙන ඒ තථාගතයන් වහන්සේ කෙනෙකුට කළ යුතු ගරු සත්කාර පිළිබඳව. තථාගත ශරීරයට කළ යුතු වන්දනාමාන ආදිය පිළිබඳවත් බුදු පියාණන් වහන්සේ පරිනිර්වාණයට කලින් ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට ප්‍රකාශ කරල තිබෙනව. එක්තරා අවස්ථාවක ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් ඇසුවා "භාග්‍යවතුන් වහන්ස, දන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පිරිනිවීමෙන් පස්සේ බුද්ධ ශරීරයට අපි කොහොමද සත්කාර කළ යුත්තේ?" කියල. බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව. "ආනන්ද, පණ්ඩිත වු, නුවණැතිවු ඤාණිය රජවරුන්, බ්‍රාහ්මණයින්, ගෘහපතියන් සිටිනවා ඒ කාර්යහාරය අරගෙන කරන්න. නුඹ තමාගේ නිවනට අදාළ කාරණා ගැන උත්සාහ වන්න" කියලා. නැවතත් ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ඇසුව "කෙසේද භාග්‍යවතුන් වහන්ස, තථාගත ශරීරයට සත්කාර කළ යුත්තේ?" කියල. ඒ අවස්ථාවේ බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළ, වක්‍රවර්ති රජකෙනෙකුට කළ යුතු රාජ්‍ය උපහාර, රාජ්‍ය ගෞරවය තථාගත ශරීරයට කළ යුතු බව. ඊළඟට ඒ පිළිබඳව සවිස්තරව දක්වල තිබෙනව. පරිනිර්වාණයෙන් පස්සේ තථාගත ශරීරයට එක්තරා ආකාරයකට සම්මාන කරල ඊළඟට චිත්තයට නංවල ආදාහනයෙන් පස්සේ සර්වඥ ධාතු වලින් ස්ථූප සෑදීමත්, ඒ ස්ථූප වැද පුදාගැනීමේ විශාල ආනිසංස ශක්තියක් තිබෙන බවත් බුදු පියාණන් වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට ප්‍රකාශ කරල තිබුන.

අන්ත ඒ ආකාරයටම සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පස්සේ පරිනිර්වාණය පිළිබඳ ආරංචි පැතිරෙන කොට දඹදිව රජවරු ආවා සර්වඥ ධාතු කොටස් ලබා ගන්න. ඒ අය අතර ඇතිවෙන්න තිබුණ කලහයක් වැළැක්වීමට දෝණ කියන බ්‍රාහ්මණයෙක් ඉදිරිපත් වෙල ඒ චිත්තයෙන් එකතු කරගන්න සර්වඥධාතූන් වහන්සේලා සමච බෙදුව කොටස් අටකට. ඒ රජ දරුවන් අතර සමච ඒ ධාතූන් කොටස් වශයෙන් බෙදල ඉවර වෙලා ඊළඟට ඒ බෙදූ භාජනයත් තමන් ඉල්ලා ගන්නා ස්ථූපයක් ගොඩනඟලා පූජා කිරීමට. ඒ ධාතු බෙදල අවසාන වෙන කොට මෝරිය කියල කියන තවත් රජ දරුවන් පිරිසක් ආවා ධාතූන් ඉල්ලගෙන. එකකොට කිව්වා දන් සර්වඥධාතූන් බෙදල ඉවරයි. ඒක නිසා ඔන්න ඔය දර සෑයේ කියෙන අභූරු අරගෙන යන්න කියල. ඒ මෝරිය කියන රාජ වංශිකයන් දර සෑයේ අභූරු අරගෙන ගිහිල්ලා ස්ථූපයක් තනල පූජා කළා. අන්ත ඒ අනුව අපට හිතාගන්න පුළුවන් එකකොට තථාගත සම්මා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේ කෙනෙකුගේ ජීවමාන කාලයේ පමණක් නොවේ උන්වහන්සේගේ පරිනිර්වාණයෙන් පස්සෙන් පූජනීය වස්තු රාශියක් තමයි බුද්ධ ශරීරය කියල කියන්නේ. ඒ අනුව තමයි දන් මේ පින්වතුන් කවුරුත් දන්නව, ත්‍රිවිධ වෛත්‍යයක් ගැන ධර්මයේ සඳහන් වෙනව, සාරීරික, පාරිභෝගික, උද්දේසික කියල. සාරීරික ධාතූන් තමයි ප්‍රධාන. දන් මෙතන කියාපු මේ ශාරීරික ධාතු. ඒ වගේම ඒව පමණක් නොවේ පූජනීය, බුදු පියාණන් වහන්සේ පරිහරණය කරපු පාත්‍ර ආදිය, පරිහරණය කළ වස්තුන්. එකකොට දන් බෝධීන් වහන්සේ පිළිබඳවත් ඒ විධියේ සංකල්පයක් තියෙන්නේ. ඒත් පූජනීයයි. ඒ වගේම උද්දේසික කියල කියන තථාගතයන් වහන්සේ සිහිගැන්වීම සඳහා උන්වහන්සේ උදෙසා නෙලන ලද පිළිම ආදිය පවා පූජනීයයි. අන්ත ඒවා තුළින්, ඒවා පිදීම තුළින් ශ්‍රද්ධාවන්ත බෞද්ධයකුට, ශ්‍රද්ධාවන්ත කෙනෙකුට, දීර්ඝ කාලයක් හිතසුව පිණිස හේතුවන කුසල රාශියක් රැස්කර ගන්න පුළුවන් බව බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාරලා තිබෙනවා.

අපි එකකොට කල්පනා කරන්න ඕන එක පැත්තකින් ප්‍රතිපත්ති පූජාව බුදු පියාණන් වහන්සේ අවධාණය කළ නමුත් ආමිස පූජාව එහෙම පිටින්ම ඉවත් කරේ නෑ. ආමිස පූජාව ඇත්ත වශයෙන්ම කල්පනා කරල බලනව නම් ප්‍රතිපත්ති පූජාවට දොරටුවක් වෙන්න ඕන. පූර්ව කෘත්‍යයක් කර ගන්න පුරුදු වෙන්න ඕන. නමුත් දන් මොකක් ද සිද්ධ වෙන්නේ? ආමිස පූජාව පිළිබඳව නුවණින් කල්පනා කරල බලන කොට, මේ පින්වතුන්ට වටපිට බලන කොට ජෙනව මේ ආමිස පූජාවට ගිහිල්ල තියෙන කලදසාව. අර දෙවියන්ට පුද පඬුරු බැඳීමේ සිරිතක් තිබෙනව ගනුදෙනු සංකල්පය අනුව, බාරභාර වෙමින්. අන්ත ඒ සංකල්පනා අනුවයි දන් අපේ බෞද්ධයින් ආමිස පූජාවලට යොමු වෙල තිබෙන්නේ. රැකිරිකෂා ලබා ගැනීමට, නඩුභබ දිනීමට එහෙම නැත්නම් විභාග පාස් කර ගැනීමට, ඒ විදියේ පටු සංකල්ප ඉදිරිපත් කරගෙන අර දෙවියන්ට පුද පඬුරු බඳින්නා වගේ හිතාගෙන බුද්ධ පූජා, බෝධි පූජා පැවැත්වීම තුළින් නියම කුසල් සිතක් ඇතිවෙනව ද කියල කල්පනා කරන්න ඕන. ඇත්ත වශයෙන්ම අපි අවංකවම පිං රැස්කරගන්න නම් අනන්ත වූ බුදු ගුණ සිහියට නඟාගෙන එක මලක් පූජා කළත් ඇති. මේ පින්වතුන් දන්නව අතීතයේ ඒ අපේ පැරණි බෞද්ධයන් දන් මේ කාලයේ වගේ තරඟකාරීව විශාල පූජා නොකළත්, වාණිජ සංකල්පයට අනුව පූජාවල යෙදුනේ නැත්ත, ඉතාමත්ම අහිංසකව, අව්‍යාජව, අවංක අන්දමින් එක මලක් හෝ පූජා කිරීමෙන් කුසල් රැස්කර ගන්න ආකාරය. ඒකම භාවනාවක් බවට හරවා ගන්න ආකාරය පැහැදිලි වෙනව, මේ පින්වතුන් කවුරුත් දන්න අර ගාථාවෙන් -

පුජේම් බුද්ධං කුසුමෙනනෙන
 පුඤ්ඤන මෙනෙන ලභාමි මොකබං
 පුපථං මිලායාති යථා ඉදමෙම
 කායො තථා යාති විනාසභාවං

පුදම් බුදු හිමි මෙමලින්
 ලබම් මොක්සුව එපිනෙන්
 මෙමල මැලවෙද යම්සේ
 මෙකය එලෙසම වැනසේ

අපි ඒක සිංහලට නැගුවොත් ඒ විදියටයි ගන්න තියෙන්නේ. ඉතාමත් වටිනා ඒ හතරපද ගාථාව තුළ තිබෙනවා ආමිස පූජාවත් ප්‍රතිපත්ති පූජාවත්. ඒ මලේ වර්ණ සෞන්දර්යය සුගන්ධය ඒ හැම එකක්ම සිහිපත් කරගෙන, ලෝකයේ, ස්වභාව ධර්මයේ ඇති උතුම් පවිත්‍ර නිෂ්පාදනය වන මල, බුදු පියාණන් වහන්සේට - ඒ වගේම ස්වභාවධර්මයේ උතුම්ම පහළ වීම හැටියට අපට සළකන්න පුළුවන්, මනුෂ්‍ය හිතෙහි ඉහළම මට්ටමට නැඟුණු තථාගතයන් වහන්සේට - මම ඒ මල පූජා කරනව. නමුත් ඊළඟට ඒ මලට යන කලදසාවයි හිතන්නේ. "මේ මල යම්සේ මැල වෙනවද?" ඊළඟට ඒක කායගතාසනියට අරමුණක් කර ගන්නව." ඒ වගේම මේ ශරීරයක් විනාශ භාවයට යනවා" කියල. අන්ත ඒ විධියට නුවණින් කල්පනා කරල බලන පින්වතාට ආමිස පූජාව, ප්‍රතිපත්ති පූජාවට දොරටුවක් කර ගන්න පුළුවන්. ඒකට රුකුලක් කර ගන්න පුළුවන්. ඒකට උපකාරයක් කරගන්න

පුළුවන්. විශේෂයෙන්ම යෝගාවචර පින්වතුන් කල්පනා කරනට ඕන මේ ආමීස පුජාව අර කියාපු විධියට තමන්ගේ යෝගාවචර ජීවිතයට එහෙම නැත්නම් භාවනාවට උපකාර කර ගන්නා ආකාරය ගැන. ඇත්ත වශයෙන්ම දන් භාවනා පුර්ව කෘත්‍ය හැටියට තිබෙන ඒවා ගැන ගැඹුරින් කල්පනා කරල බලන කොට ඒ ටික ප්‍රායෝගිකව මේ පින්වතුන්ට උපකාර වෙනව. මොකටද මේ බුද්ධ පුජා ආදිය කරන්නේ, එහෙම නැත්නම්, මල් පහන් සුවඳ දුම් ආදිය පුජා කරන්නේ? අපේ ශාස්තෘන්වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව අපේ හදවත් තුළ මතුකර ගැනීමටයි.

තුණුරුවන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව අපේ හිත්වල දියුණු කර ගැනීම අපේ භාවනාවට ඉතාමත්ම අවශ්‍ය දෙයකි. මොකද? ශ්‍රද්ධාවෙන් තමයි මේ ගමන යන්න පුළුවන් වෙන්නේ. නිවන් ගමන යන්න පුළුවන් වන්නේ. ශ්‍රද්ධාව බීජයක් හැටියට දක්වල තිබෙනව. එතකොට ඒ ශ්‍රද්ධා ගුණය දියුණු කර ගැනීමට මලක් පහනක් පුදලා බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අනන්ත ගුණ සිහියට නඟා ගැනීම උපකාර වෙනව. ඒ වගේම ඒකේ තවත් ගැඹුරක් තිබෙනව. අතීත සංසාරයේ අපි ත්‍රිවිධරත්නයට යම් කිසි නිග්‍රහයක් කරල තිබෙනව නම්, සිතීන්, කයින් වචනයෙන් යම්කිසි නිග්‍රහයක් කරල තිබෙනව නම්, වරදක් කරල තිබෙනව නම්, ඒවා අපේ විඥානයේ සටහන් වෙල තිබෙනව. අපි මේ නිවන් ගමන යන කොට ඒවා අපි බලාපොරොත්තු නැති අවස්ථාවල මතු වෙලා අපේ ගමනට බාධා පමුණුවනව. අන්න ඒක නිසා අතීත ආවාසීවරුන් දක්වල තිබෙනව තුණුරුවන් සමාකරවා ගැනීම කියලා දේකුත්. ඒකටම අදාළයි මෙන්න මේ ආමීස පුජා ආදිය. තුණුරුවන්ට මලක් පහනක් පුදලා පසහ පිහිටුවල වැදීම තුළින් අපේ ඒ නිහතමානිත්වය ප්‍රකාශ කිරීමෙන් අතීත හව සංසාරයේ අපි ඇති කර ගත්තු යම් මාන්තයක් නිසා, මෝහයක් නිසා, මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක් නිසා ත්‍රිවිධ රත්නයට යම් නිග්‍රහයක් වෙල තිබෙනව නම් ඇති කර ගත්ත කුසල් ශක්තිය තුළින් එය ගෙවී යේවා කියල එහෙම ප්‍රාර්ථනාවෙන් තමයි ඒ කටයුතුවල යෙදෙන්නට ඕනෙ. ඒ වගේම ශාස්තෘ ගෞරවය, ආධේපවාදී කර්මයන්ගෙන් මිදීම. ඊළඟට තමන්ගේ සිත්තුළ පරිත්‍යාගශීලිත්වය ඇතිකර ගැනීම, ඒකටත් මේ පුද පුජා උපකාර වෙනව. ආමීස පුජාවෙන් බාහිර වස්තු පරිත්‍යාගයෙන් පටන්ගත්තු ගමනෙන්ම තමයි අවසානයේ මේ පංචස්කන්ධයම අත්හරින්න පුළුවන් වන්නේ. ඒ වගේම තවත් කාරණයක් තිබෙනව. මෙන්න මේ පුද පුජා සම්බන්ධ වන පිළිවෙත නුවණින් කරනව නම්, තරඟකාරීව නෙවෙයි සන්සුන්ව තුණුරුවන් කෙරෙහි පිරිසිදු ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්තව සන්සුන්ව ඒ වතාවත් ආදිය යෙදෙනව නම්, මලක් පහනක් පිදීම හා සම්බන්ධ කටයුතු, ඒ ස්ථාන පිරිසිදු කිරීම් ඒ හැම එකක් තුළින්ම තමන්ගේ සිත කය වචනය හරියාකාරව හසුරුවා ගන්න අභ්‍යාසයක් ලැබෙනව. සිත කය වචනය තැන්පත් කර ගන්න අවස්ථාවක් ලැබෙනව.

ඒ විධියට කල්පනා කරල බලන කොට මේ ආමීස පුජාව අපට උපකාර කර ගන්න පුළුවන් ප්‍රතිපත්ති පුජාව වඩාත් සාර්ථකව කර ගැනීමට. නමුත් දන් අපට දකින්නට ලැබෙන්නේ බොහෝ විට සමාජයේ නොයෙකුත් විදියේ තරඟකාරී සංකල්ප මතුකරගෙන එක්කෝ මේ ආමීස පුජාව එහෙම පිටින්ම අර දේව පුජා තත්වයට ඇද හෙළීම. එහෙම නැත්නම් තව පැත්තකින් ඒක දකල කලකිරුනු බුද්ධිවාදීන් එහෙම පිටින්ම මේ ආමීස පුජාව ඉවත් කරල මේක නිරර්ථක දෙයක් හැටියට දක්වීම. නමුත් අපි කල්පනා කරනට ඕනෑ, බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අනුව ලෝකයේ ඉතාමත්ම දුර්ලභව පහළ වන බුදු, පසේ බුදු, රහතන් වහන්සේලා ලෝකයා විසින් කවදත් වන්දනීය මානවීය ශ්‍රේෂ්ඨ රත්නයන්. එබඳු ඒ රත්නයන් අපි සිහියට නඟාගෙන යම් පුද පුජා ආදියක් කරනව නම් ඒවා දීර්ඝ කාලයක් සාංසාරික වශයෙන් අපේ සැපතට හේතු වෙනවා වගේම අපේ ප්‍රාර්ථනා අනුව නිවනටත් ඒවා උපකාර කර ගනිට පුළුවන්. ඕකයි ආමීස පුජාවේ නියම පරමාර්ථය. ඒක පෙරදැර කරගෙන අපේ එදිනෙදා කටයුතු කරනව නම් භාවනාත් සාර්ථක කරගන්න පුළුවන්. මොකද, බොහොම අවස්ථාවල අපේ භාවනාවට බාධක වෙන්නේ අතීත හව සංසාරයේ ඒ ආධේපවාදී කර්ම, ත්‍රිවිධ රත්නයට නිග්‍රහ කිරීම් ආදිය තුළින් අපේ විඥානයේ සටහන් වෙල තියෙන අකුසල් මතු වීමයි. ඒවාට යටවුනාම නැවතත් අර අපේ භාවනාව බිඳ වැටෙනව. ලෞකික තත්ව වලට වැටෙනව. ඒක නිසා ඇත්ත වශයෙන් භාවනායෝගීනුත් එක්තරා මට්ටමකින් වාමි අන්දමින් හෝ තුණුරුවන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇතිවන ආකාරයෙන් මලක් පහනක් හෝ පිදීමෙන් ඒ විදියේ සුදු දෙයක් ආශ්‍රයෙන් හෝ ශ්‍රද්ධාව මතු කර ගනිට උත්සාහවත් වෙන්නට ඕන. මේක තර්කයෙන්ම යා හැකි ගමනක් නොවේ. අපේ හදවතුන් එකතු කරගෙනයි යා යුත්තේ. මේක බුද්ධියෙන් පමණක් යන ගමනක් නොවේ. හදවතට වැටහෙන දෙයක් මේ ශ්‍රද්ධාව කියල කියන එක. ශ්‍රද්ධාව බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වල තියෙනව 'සද්ධා බීජං' කියල. මේ ශාසනික ගමන ශාසනික ප්‍රතිපදාව එහෙම පිටින්ම ගොවිතැනක් හැටියට සැලකුවොත් මේකම තමයි බීජය. ඒ වගේම ශ්‍රද්ධාවේ ඇති බලගතුකම බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වල තිබෙනව. ධර්මයේ ඒ ඒ කොටස් ඇතෙකුගේ අවයව වලට උපමා කළ අවස්ථාවක ඇතාගේ ප්‍රධානම අවයවයක් හැටියට සැලකෙන හොඳිවැල උපමාකරල තිබෙන්නේ ශ්‍රද්ධාවටයි. අන්න ඒක නිසා අපි මේ ශ්‍රද්ධාව අවතක්සේරුවට ලක්කළ යුතු නෑ. ශ්‍රද්ධාව හරියාකාර යොමු

කරන්ට ඕන. ඒක නුවණින් පිහිටුවා ගන්න ඕන. 'ආකාරවනී සද්ධා' කියල කියන ආකාරයට, කාරණා කාරණා අනුව කල්පනා කරල නුවණින් ඒ ශ්‍රද්ධාව - මෝඩ ශ්‍රද්ධාව නොවෙයි - තුණුරුවන් කෙරෙහි ඒ බුදු ගුණ, දහම් ගුණ, සහ ගුණ හරියාකාරව මෙනෙහි කරල පිහිටුවා ගන්න ඕන. ඒ ශ්‍රද්ධාවමයි අපට වීර්ය වඩන්ට උපකාර වෙන්නේ. ඒකයි ශ්‍රද්ධාව ලඟට වීර්යය සදහන් වෙන්නේ. ඒ වීර්ය වඩල - නිකන් ඉඳල නෙවෙයි - වීර්ය වඩල කියල කියන්නේ. සිතට එන අකුසල්, ගලාගෙන එන අකුසල් වළක්වල, තිබෙන අකුසල් දුරුකරල, තමා ලඟ නැති කුසල් සිත් ඇති කරගෙන වැඩිකරගෙන, ඊළඟට තමන් ලඟ තිබෙන කුසල් සිත් තහවුරු කරගෙන, ඒ විදියට වීර්ය වඩලා ඒ කුලින් තමයි ඊළඟට සතිය ඇති වෙන්නේ. සද්ධා, වීර්ය, සති - ඊළඟට සතිය කුලින් සමාධිය, සමාධියෙන් ප්‍රඥාව. ඒ විධියට අපට ජේතව එකකොට මේ බෞද්ධ ප්‍රතිපදාව තුළ ශ්‍රද්ධාව මූලික ගුණාංගයක්. ඒක නිසා ඒක අමතක කිරීම නෙවෙයි මෙනත නියෙන්නේ. ශ්‍රද්ධාව හරියාකාරව යොමු කරල ඒ කුලින් නියම ඵලය නෙලා ගැනීම තමයි ප්‍රතිපත්ති පූජාව කියල කියන්නේ.

බුදු පියාණන් වහන්සේට ඒක අවධාරණය කරන්ට සිද්ධ වුනේ මොකද කියල මෙන්න මේ කාලය ගැන හිතල බලන කොට අපට හිතා ගන්න පුළුවන්. බොහොම ලෙහෙසියි ආමීස පූජාවටම යටවෙල, ඒකටම නතු වෙලා, අර ධර්මයේ ගැඹුරු කොටස් - සමහර විට ක්‍රියාත්මක කිරීමට අපහසු හැටියට පෙනෙන භාවනා ආදී ඒ ගැඹුරු කොටස් - අමතක කරන්න. ඒක ස්වාභාවිකයි. අන්න ඒක නිසා තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ නිතරම ප්‍රතිපත්තියේ අගය මතුකොට දක්වුයේ. අපි ඒ අනුව කල්පනා කරන්ට ඕන, අපි මේ බුද්ධ ශාසනය හැටියට ගත යුත්තේ අන්න අර කියාපු සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මයි. බුදු පියාණන් වහන්සේ අවුරුදු 45 ක් තුළ දේශනාකොට වදාළ ධර්මය හකුළා දක්වුයේ ඒ අවස්ථාවේ අර විශාලා මහනුවර කුටාගාර ශාලාවේ දී සංඝයා වහන්සේලාට, මෙන්න මේ සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම නාමයෙන්. එකකොට සතර සතිපට්ඨානය, කායානුපසසනා, වේදනානුපසසනා, චිතතානුපසසනා ධම්මානුපසසනා කියන ආකාරයට තමන්ගේ කයත්, අනුන්ගේ කයත් අරමුණු කරගෙන මේ සතිය පිහිටුවීමයි. සතිය දියුණු කර ගැනීමයි. ඊළඟට ඒ විදියට සතර සතිපට්ඨානය වඩන අවස්ථාවේදී, අවසානයේ ධම්මානුපසසනා කියල කියන තමන්ගේ සිත පිළිබඳවත් සෙවිල්ලෙන් ඉන්න කෙනෙකුට පෙනෙනවා තමන්ගේ සිතට නිතරම කෙලෙස් ගලාගෙන එනවා. ඒ වගේම තමන්ගේ හොඳ ගුණ ආරක්ෂා කර ගැනීමත් අපහසුයි. අන්න ඒ සඳහා එකකොට යම් කිසි වීර්යයක් දරන්ට වෙනව. මේක දිහා නිකම් බලා ඉදීම නෙවෙයි අකුසල් මර්දනය කිරීමටත්, කුසල් වඩනය කර ගැනීමටත් යම් කිසි ඡන්දයක්, වීර්යයක්, උත්සාහයක්, ව්‍යායාමයක්, යොදන්න ඕන බව බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වල තිබෙනව. ඒකම තමයි සතර සමමපපධාන, සමමාවායාම හැටියට දක්වෙන්නේ.

එකකොට ඒ විධියට සතර සතිපට්ඨානයෙන් පටන්ගත්තු ගමන, සතර සමමපපධාන ඔස්සේ ඊළඟට ඒ වීර්ය වඩන පුද්ගලයාට තේරෙනවා තමාගේ වර්තානුකූලව තමන්ට නිවනට උපකාර වෙන යම් කිසි විශේෂ කාරණයක් මතුකර ගන්න පුළුවන් කියල. ඒක තමයි ඉද්ධිපාද කියල කියන්නේ. ඉද්ධිපාද කියල කියන්නේ අහසින් යන්ට උපකාර වන දෙයක් හැටියට පමණක් නොවෙයි. සාද්ධි කියල කියන්නේ යමක් සමෘද්ධ කර ගැනීමයි. යමක් සමෘද්ධ කර ගැනීමට උපකාර වන කාරණා හතරක් බුදුපියාණන් වහන්සේ මතුකරල දක්වල තිබෙනව, ඒ ඒ වර්තානුකූලව ඡන්ද, වීර්ය, චිත්ත, විමංසා කියල, ඒ ඒ පුද්ගලයාට අනුව. ඇතැම් පුද්ගලයෙක් ඡන්දය කියල කියන කැමැත්ත අනුව - "මට යමක් හිතනොත්, මට යමකට කැමැත්තක් ඇති වුනොත්, මම ඒක කරලයි නවත්වන්නේ" කියල කියන්න පුළුවන් විදියේ වර්ත තිබෙනව සමාජයේ. ඒ වගේම ඇතැම් කෙනෙක් වීර්ය අධික පුද්ගලයින්. එහෙම නැත්නම් වීර්යය පෙරදුර කරගෙන තමන්ගේ ජීවිතය සාර්ථක කරගන්නා අය ලෝකයේ සිටිනව. එබඳු අය කියන්නේ "මම යමකට වීර්යයක් දරුවොත්, උත්සාහයක් කළොත්, එය කරලමයි නවත්වන්නේ. ආයින් ආපසු බලන්නේ නෑ" කියල. අන්න එබඳු අයට වීර්ය ඉද්ධිපාදය. ඊළඟට තවත් කෙනෙක් ඉන්නව අධිෂ්ඨාන ශක්තිය පෙරටු කරගන්න. යමකට අධිෂ්ඨානයක් කර ගත්තොත් ඒ අධිෂ්ඨානය අනුව ඒ කාර්යය සඵල කරගෙනමයි නවතින්නේ. එබඳු අය පිළිබඳව අන්න චිතක ඉද්ධිපාද කියල කියනවා. ඊළඟට තවත් කෙනෙක් ඉන්නව විමංසාව - ප්‍රඥාව - ඉදිරිපත් කරගෙන, මේක උරගා බලලා මේකේ සත්‍යතාව කොහොමද කියල මට දනගන්න ඕන කියල යම් කිසි කුතුහලයක් විසින් පොළඹවනු ලබන පුද්ගලයින්. එබඳු අයත් තමන්ගේ කාරණය ඉෂ්ට කර ගන්නවා. අන්න ඒ විදියටම බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කර වදාළේ. එතන මහ ගැඹුරු ධර්මයක් තිබෙන්නේ. අර 'සමමපපධාන' කියන ඒ වීර්යය යොදන අතරෙයි තමන්ට තමන්ගේ වර්තය හඳුනා ගැනීමට පුළුවන් වන්නේ.

ඒ අනුව බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනව, ඇතැම් කෙනෙක්- අතීතයේ සංඝයා වහන්සේලා ගැන සඳහන් වෙනව- ඇතැම් සංඝයා වහන්සේලා ඡන්ද ඉද්ධිපාදය කියල කියන ඒ ඡන්දයම මුල්කරගෙන,- ඇත්තවශයෙන්ම ශ්‍රද්ධාව අධික අය ගැනයි ඒ කියවෙන්නේ රටටපාල ස්වාමීන් වහන්සේ ආදී - එබඳු අය ඡන්දය ඉදිරිපත් කරගෙන නිවන් මාර්ගයේ, භාවනා මාර්ගයේ, සාර්ථකත්වයට පැමිණියා. තවත් කෙනෙක් වීර්යය ඉදිරිපත් කරගෙන. සෝණ ස්වාමීන් වහන්සේ ගැනයි ඒතැන කියවෙන්නේ, වීරී දරු අය අතර අග්‍ර හැටියට දක්වන. ඉතාමත්ම සියුමැලි ශරීරයක්

ඇතිව උපන්න නමුත්, අතුල් පතුල් වල ලොම් ඇති විදියට මහ පුදුම විදියේ සියුමැලි ශරීරයක් ඇතිව උපන්න නමුත්, ඒ සෝණ ස්වාමීන් වහන්සේ පතුල් වලින් ලේ ගලන තාක් බරපතල අන්දමට උත්සාහයක් විරියයක් යොදලා සක්මන් කරලා බුදු පියාණන් වහන්සේගෙන් වීඩිය සම කරන්න කියන ඒ අනුශාසනය පවා ලබා ගත්තු කෙනෙක්. බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ ලෝකයේ, මේ ශාසනයේ, බොහොම ටික දෙනාටයි වීඩිය අඩු කරන්න කිව්වේ. එයින් පේනවා බොහොම කලාතුරකින් තමයි වැඩ්වෙන්නේ. අපි මේ කිව්වට සමහර අයගේ විරියය වැඩියි කියලා, හිතාගන්න කියෙන්නේ ඒ දහලීම පමණයි. නියම වීඩිය නොවෙයි. නමුත් වීඩිය වඩන්න ඕන. වීඩිය වඩල ඉවර වෙලයි යම්කිසි අවස්ථාවක සමතාවකට පත්කර ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. වීඩිය එහෙම පිටින්ම අතහැරල බෑ. මේක ඉබේ සිදුවන දෙයක් නොවේ. එකකොට ඒ විධියට ඉදිපාද හඳුනාගන්නව.

ඒ ඉදිපාද හඳුනාගන්න අවස්ථාව වෙන කොට ඇත්ත වශයෙන්ම අර ඡන්ද, විරිය, චිත්ත, චිමංසා කියන දේවල් දන් ඔය වීඩිය ගැන සඳහන් වෙන පාඨවලත් කියවෙන- "ඡන්දං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති චිත්තං පගගණහානි පදහති" කියලා. යම් කිසි දේකට දරන උත්සාහය පිළිබඳව බුදු පියාණන් වහන්සේ වචන මාලාවක් යොදනව. යමක් පිළිබඳව ඡන්දයක් ඇති කරගන්නව, කැමැත්තක් ඇති කර ගන්නව. ඊළඟට විරියයක් අරඹනව, වැයමක් දරනව. ඊළඟට සිත දැඩි කර ගන්නවා, අධිෂ්ඨාන ශක්තිය පිහිටුවා ගන්නව. ඊළඟට තමයි පටාන වීඩිය. ජීවිතය පරදුවට තබලා, ජීවිතය නැතිවුනත් කමක් නෑ මේ වැඩේ සාර්ථක කරලමයි නවත්තන්නේ කියලා ඒ විධියට විරියය වැඩීමයි පටාන වීඩිය කියලා කියන්නේ. ඔන්න ඔය විදියට බුදුපියාණන් වහන්සේ පද රාශියකින් දක්වුවේ මේ මනුෂ්‍යයා තුළ සැහවිල තිබෙන වීඩිය ශක්තිය, ඒ මහා වීඩිය ශක්තිය මතුකර ගැනීමටයි. එහෙම මතුකර ගැනීමේදී තමයි අන්න අර විදියට තම තමන්ගේ වර්තානුකූලව ඇතැම් කෙනෙකුට ඡන්දය තිබුනාම, ඒ කියන්නේ ඡන්දයෙන් පමණක් නොවෙයි, ඒ කැමැත්ත මුල් කරගෙන අනිත් ඒවත් ඉබේම මතු වෙනව. ඒ කියන්නේ යාච්චෝ හතර දෙනෙක් ඉන්නව නම් එක්කෙනෙක් පෙරටු වෙනවා. අනෙක් අයත් ඇදගෙන යනවා. 'එන්න, එන්න' කියලා. අන්න ඒ විධියේ ස්වභාවයක් තිබෙනව. වර්තානුකූලව ඇතැම් කෙනෙක් ඡන්ද ඉදිපාදය මතුකර ගත්තහම අනෙක් ඉදිපාද ඒකට අනුකූලව යනවා. වීඩිය ඉදිපාදය මතුකර ගත්තම අනෙක් ඒවත් ඊට අනුකූලව යනව. ඔන්න ඔය විදියටයි එකකොට ඉදිපාදවල වටිනාකම තිබෙන්නේ.

ඒවා දියුණු කරගෙන යන කොට ඔන්න තමා තුළ ඇතිවන වෙනසයි ඊළඟට දක්වන්නේ. සාමාන්‍ය නොදියුණු පුද්ගලයා තුළත් - මේ කා ළඟත් - තිබෙනව ඉන්ද්‍රිය කියලා දෙයක්. එකකොට මේ ඉන්ද්‍රිය කියලා කියන්නේ පංචේන්ද්‍රියයන්. සාමාන්‍ය ලෝකයා හිතන්නේ ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය කියන ඒවා ගැන. ඒ පංචේන්ද්‍රියයන් මගින් තමයි මේ කරන තරම් හපන්කම් කරන්නේ. ඒවයි රජ කරන්නේ ලෝකයේ. ඉන්ද්‍රිය කියලා කියන්නේ රජ කියන අර්ථයෙන්. මේ ලෝකයේ රජ කරන්නේ ඇසයි, කණයි, නාසයයි, දිවයි, කයයි බව මේ පින්වතුන් දන්නව. මේ ලෝකයේ ඇතිතාක් නිෂ්පාදන මෙන් මේ පස් දෙනාටයි ගොදුරු වෙන්නේ. එකකොට මෙන්න මේවාට- මේ ඉන්ද්‍රියයන්ට - යටවෙලයි ලෝකයා පංචකාම සම්පත්තියේ ගැලිලා සිටින්නේ. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේලා දක්වනව අන්න අර කියාපු සමමා වායාම ආදිය යොදනකොට මේ පුද්ගලයා තුළ විශේෂ වෙනසක් ඇති වෙනව කියලා. අමුතු විදියේ ඉන්ද්‍රිය පහක් ඇතිවෙනව. ඒවා තමයි සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා කියලා කියන්නේ. ඒ විදියට ශාසනික ජීවිතයට එකතු වුනු, යෝගාවචර ජීවිතයට එකතු වුනු, කෙනෙකුට ඔන්න ඔය ඉන්ද්‍රියයන් අන්දකින්න පුළුවන්- තමා තුළ මහා පුදුම විධියේ ඉන්ද්‍රියයන් ගොඩනැගෙන බව. සද්ධාව වීඩිය, සතිය, සමාධිය, ප්‍රඥාව ඒ ධර්මානුකූල ගමන යාමට උපකාර වන කාරණා පහක්.

ඊළඟට ඒවා තුළින් අර ඊට ප්‍රතිවිරුද්ධ වූ දේවල්, ශ්‍රද්ධාවට විරුද්ධ වූ ඒ සැකය ආදිය, මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය ආදිය ඉවත් වෙනව. වීඩියට විරුද්ධ වූ කුසිත බව ඉවත් වෙනව. ඔය ආකාරයෙන් ඒ විරුද්ධ බලවේග මැඩලන අර්ථයෙන් ඊළඟට ඒ පහම හඳුන්වනව 'බල' හැටියට- සද්ධාබල, විරියබල, සතිබල, සමාධි බල, පඤ්ඤා බල වශයෙන්. ඒ පුද්ගලයාට ඒවාත් අන්දකින්නට ලැබෙනවා. ඇතැම් අවස්ථාවක තමා තුළ උපදින කෙලෙස්, සද්ධාව පෙරදැර කරගෙන ජයගන්නව, සද්ධාව බලයක් කරගෙන. සද්ධා ඉන්ද්‍රිය - ශ්‍රද්ධාව නැමැති රජාට කපා කරල මේ වේලාවේ මට මේ ජයග්‍රහණය ලබා දෙන්න කියලා සද්ධා බලය යොදනව. වීඩිය බලය යොදනව. සතිය, සමාධිය, ප්‍රඥාව - ඔන්න ඔය විධියට එකකොට ඉන්ද්‍රිය, බල පිළිබඳව බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වා වදාලා.

ඊළඟට ඒ ඉන්ද්‍රිය බල දියුණු කරගෙන යාම තුළින් ක්‍රමක්‍රමයෙන් සත්‍ය බොජ්ඣංග පෙළ ගැසීමක් වෙනව. බොජ්ඣංග කියලා කියන සති, ධම්මච්චය, විරිය, පීති, පසසද්ධි, සමාධි උපෙකබා කියලා කියන එක්තරා පෙළගැස්මක් තමාගේ චිත්ත සන්තානයේ ඇති වෙනව. මේ දරණ වීඩිය තුළින් සතිය කියලා කියන ඒ සිහිය හරියාකාරව පිහිටන කොට ඒ තුළින්, ධම්ම ච්චය කියලා කියන කුසලාකුසල ධර්මයන් පිළිබඳව හරි අවබෝධය, ඒවා ඒ ඒ තැනම යථා තත්වයෙන් අවබෝධ කර ගැනීමේ ශක්තිය ඇති වෙනව. සති ධම්මච්චය ඒ විධියට ඇති වුනාම ඒවායින් අකුසල් දුරු

කිරීමටත්, කුසල් වැඩීමටත් ඊළඟට විරියය උපකාර වෙනව. එකකොට ඒ විධියට සනී, ධම්මච්චය, විරිය, ඔන්න එකතත් මහ පුදුම විදියට ක්‍රමානුකූලව යනවා. සනීය තුළින් ඒ ධම්මයන්ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධ කර ගන්නව. ඊළඟට නරක දේවල් ඉවත් කරල හොඳ දේවල් ලං කර ගැනීම සඳහා විරිය බොජ්ඣංගය උපකාර කර ගන්නව. එකකොට සනී, ධම්මච්චය, විරිය. ඊළඟට ඒ විධිය වඩන කොට තමන්ට ලැබෙන ප්‍රතිඵලය තුළින් තමන් තුළ යම් කිසි ප්‍රීතියක් ඇතිවෙනව - පීතී. ඒ ප්‍රීතිය තුළින් පසසදධි කියල කියන කයෙන් සිතෙන් සංසිද්ධිමක් ඇති වෙනව. ඊළඟට ඒ සංසිද්ධිම තුළින් සමාධියත් උපේකබා කියල කියන ප්‍රඥාවට ලංවූ ඒ උතුම් තත්ත්වයක් ලබා ගන්නව. උපේකෂාව සමාධි වශයෙන් බලනව නම් වතුරට ධ්‍යානය හැටියට දක්වනව. ඔන්න සමාධි තත්ත්වයකට පැමිණෙනව, මධ්‍යස්ථ තත්ත්වයකට. හිත මධ්‍යස්ථ තත්ත්වයකට ගෙන එන්න ඕන යථාභූතඤාණදසසන කියල කියන ලෝකයේ යථා තත්ත්වය අවබෝධ කර ගන්න. ලෝභ, දෝස ආදී ඒ ඒ පිල්වලට වැටෙන්නේ නැතිව මධ්‍යස්ථ තත්ත්වයට, සැපදුක් ආදියෙන් ඉවත් වූනු, ඒවාට ඇලෙන ගැටෙන ස්වභාවයෙන් ඉවත් වූනු, මධ්‍යස්ථ තත්ත්වයකට හිත ගේන්න ඕන. ඔන්න ඕව තමයි බොජ්ඣංග කියල කියන්නේ. බෝධියට - සම්බෝධියට - උපකාර වන අංග. ඒ හතයි සම්බොජ්ඣංග හැටියට දක්වෙන්නේ.

ඒ ඔක්කොම පෙළගැස්ම කෙළවර වෙන්නේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයෙන්. ඒක නම් අමුතුවෙන් දීර්ඝ වශයෙන් විස්තර නොකළත් ඒ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තමයි ඇත්ත වශයෙන්ම කෙලින්ම නිවනට ලඟ ප්‍රතිපත්තිය හැටියට සලකන්න පුළුවන් වන්නේ. ඒකයි ඒක අගට දක්වල තිබෙන්නේ. එකකොට අපි කල්පනා කරන්න ඕන සතර සතිපට්ඨානයෙන් බෞද්ධ පින්වතා ආරම්භ කරන, සතර සතිපට්ඨාන භූමියේ ආරම්භ කරන, ඒ මූලික අභ්‍යාසයයි අවසානයේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයෙන් කෙළවර වෙන්නේ. මේක ඉබේ පහළ වන දෙයක් නොවේ. අර විදියට විශේෂ විරියයකින්, උත්සාහයකින්, සතියකින්, සමාධියකින් දියුණු කරගත යුතු දෙයක්.

ඉතිං ඊළඟට ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියන එක. සමමා දිට්ඨි, සමමා සංකපප, සමමා වාචා, සමමා කමමනන, සමමා ආජීව, සමමා වායාම, සමමා සනී, සමමා සමාධි කියල ඒ විදියට අර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය අට ආකාරයකින් දක්වෙනව. ඒකයි අර්යො අට්ඨංගිකො මගෙගා කියල කියන්නේ. මේක එහෙම පිටින්ම සමසනයක්. මේ එකකට එකක් සම්බන්ධ වූනු, ආර්ය අටකට කඩන්න බැර විදියට මහ පුදුම විදියට සම්බන්ධ වූනු, ඒකාබද්ධ ප්‍රතිපදාවක්, මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියල කියන්නේ. ඒක අර කලින් කරපු මානසික, චිත්ත, වර්ධනයේ, ආධ්‍යාත්මික සංවර්ධනයේ අවසාන ප්‍රතිඵලයයි. අවසාන පෙළගැස්මයි කියල කියන්න පුළුවන්.

එකකොට සමමා දිට්ඨිය - එතෙත්දි අර මාර්ගය කියන අදහස අනුව කල්පනා කරල බලන කොට අපි ගමනක් යනව නම් අපේ ඉදිරිපිට තිබෙන මාර්ගයේ යන්නේ කොතැනටද කියන එක ගැන යම් කිසි සනිටුහනක් එහෙම නැත්නම් නිශ්චයක්, අවබෝධයක්, ඇති වෙන්න ඕන. ඒ අර්ථයෙන් තමයි සමමා දිට්ඨිය හඳුන්වල දීල තිබෙන්නේ. එක පැත්තකින් ඒ කුසල් අකුසල් පිළිබඳව, හොඳ නරක පිළිබඳව, සාමාන්‍ය අවබෝධය. මේ සංසාර ගමනේදී දුගති මාර්ගයෙන් ඉවත් වෙල සුගති මාර්ගයට යාමට උපකාර වන නිසා පහළ මට්ටමින් බලන කොට කුසල් අකුසල් පිළිබඳ අවබෝධයත් සමමා දිට්ඨියක්. නමුත් ඉහළ මට්ටමින් මේ සසරන් එතෙර වීම යම් කෙනෙක් අරමුණු කරනව නම්, එබඳු කෙනෙකුට අර බුදුපියාණන් වහන්සේලා, තථාගත සමමා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේලා පමණක් ලෝකයාට දක්වා වදාරන වතුරාසී සත්‍යයයි සමමා දිට්ඨිය හැටියට සැලකිය යුත්තේ. ඒ තුළ තිබෙන්නේ යම් කිසි සැලැස්මක්. මේ සංසාර පැවැත්මේ දුක් ස්වභාවයත්, ඒක යට තණ්හාව සැහවිලා සිටින බවත්, ඒ තණ්හාව කියන පිපාසය සංසිද්ධිවා ගැනීම උතුම්ම සැපත බවත්, ඒ සැපතට යන මාර්ගය මෙන්න මේ කියන ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයම බවත්, කියන කාරණයයි මේ. ඒක යම් යම් ප්‍රමාණයට වැඩෙනව නම් ඒ ප්‍රමාණයට සමමා දිට්ඨිය සෘජු වෙනව, කෙලින් වෙනව, දියුණු වෙනව, ඒ සන්නානයේ.

එකකොට සමමා දිට්ඨිය අනුව ඊළඟට - ඒ යම්කිසි කෙනෙක් ගන්න දෘෂ්ටිය අනුවයි සිතූම් පැතුම් පහළ වෙන්නේ. අන්න ඒ සිතූම් පැතුම් පහළ වීම පිළිබඳ ධර්මතාව අනුව තමයි සමමා සංකපප කියල කියන්නේ. මේ පින්වතුන් හොඳින් දන්නවා සමමා සංකපප කියල කියන්නේ අර තෙකබමම සංකපප, අව්‍යාපාද සංකපප, අවිහිංසා සංකපප නමින් හඳුන්වන නිවනට නැඹුරු වූණු ගිහිගෙයින් ඉවත් වූනු එහෙම නැත්නම් පංචකාමයෙන් ඉවත් වූනු සංකල්ප, සිතුවිලි. ඒවාට යොමු වීම. ඊළඟට මෙහි සිතුවිලි, හිංසාවෙන් ඉවත් වූනු කරුණා සිතුවිලි ආදිය ඒ පුද්ගලයාගේ චිත්ත සනතානයේ නිතර පැන නගිනව. ඒවාට අනුරූපව පවතින වචන තමයි සමමා වාචා හැටියට දක්වෙන්නේ. මේ පින්වතුන් මේ ආජීව අට්ඨමක සීලය සමාදන් වීමේදී අධිෂ්ඨාන කරගත්තු බොරු කීම්, කේලාම් කීම්, පරුෂ වචන කීම්, නිෂ්ඵල වචන දෙඩීම ආදියෙන් වැළකීමයි සමමා වාචා කියල කියන්නේ. පුද්ගල පෞරුෂයේ සම්පූර්ණ පරිවර්තනයකුයි මෙයින් පෙන්නුම් කරන්නේ. පුදුම විධියේ පරිවර්තනයක් මෙනත තිබෙන්නේ, ක්‍රමානුකූල පරිවර්තනයක්. එකකොට ඒ වචනය වෙනස් වනවත්

එක්කම ඒ පුද්ගලයා කල්පනා කරනවා මා කපා කරන හැටියට වැඩ තියෙන මන කියල. ක්‍රම ක්‍රමයෙන් ඒ සමමා කමමනන කියල කියන ප්‍රාණඝාත, අදින්නාදාන, කාමමිථ්‍යාවාර කියල කියන වැරදි වලින් වෙන් වීමට ඒ පුද්ගලයා තුළ උත්සාහයක් ඇති වෙනව. ඊළඟට ඒ උත්සාහයේ ප්‍රතිඵලය තවත් දුරට ගෙනයාම තුළින් අර තමන්ගේ ජීවිකාවත් හරියාකාරව සමයක් ආජීවය කියල කියන ඒ නියම ජීවිකා මාර්ගයටත් පෙළඹෙනවා. ඊළඟට ඒ ආජීවය සඳහා ගන්න, ආජීවය රැකගැනීමට ගන්න, උත්සාහයමයි සමමා වායාම හැටියට දක්වන්නේ. කොටින්ම තමන් ගේ සිත කය වචනය හරියාකාරව හසුරුවා ගැනීමට දරණ උත්සාහය තුළින් අර කලින් කියාපු සතර ආකාර වීර්යය නූපන් අකුසල් නූපදවීම සඳහාත් උපන් අකුසල් තෙරපා හැරීම සඳහාත් නූපන් කුසල් ළං කර ගැනීම සඳහාත් උපන් කුසල් තහවුරු කර ගැනීම සඳහාත් කියල කියන සතර ආකාර වීර්යය එතෙන්දී ඉදිරිපත් වෙනව, සමමා වායාම හැටියට.

ඒ වීරී යෙදීමේදී, ඇත්ත වශයෙන්ම යම් කෙනෙක් වීරීය යොදනව නම්, හොඳට සතිය තිබෙන්නට ඕන. ඒ පිළිබඳ සෙවිල්ලෙන් සිටින්න ඕන, මුරකාරයෙක් වගේ. ඒ තුළින් තමයි සමමා සතිය මෝරන්නෙ. ඒකම තමයි අර කලින් කියවුනු සතර සතිපට්ඨානය තුළ තිබෙන්නෙත්. ඒ සතියට හසුවන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම තමන්ගේ මේ කය පිළිබඳවත්, අනුන්ගේ කය පිළිබඳවත් මෙතෙක් අවිද්‍යාව නිසා, එහෙම නැත්නම් සතිය නැතිවීම නිසා, තමන්ට නොවැටහුනු යම්කිසි සත්‍ය තත්ත්වයක් ඒ අවස්ථාවේ අවබෝධ වෙනව. සමමා සතිය නමින් සතර සතිපට්ඨානය - කායානූපසසනා, වේදනානූපසසනා, චිතතානූපසසනා, ධම්මානූපසසනා කියල කියන අන්න ඒ සතර සතිපට්ඨානය. ඉතිං ඒ සතිපට්ඨානය කියල කියන්නේ සතිය පිහිටු වීමයි. ඒ ගන්නා අරමුණු ඔස්සේ සතිය පිහිටවු ප්‍රමාණයට අනුව, ඒ වගේම යන ගැඹුරට අනුව, සමාධි මට්ටමක් තිබෙනවා. ප්‍රථම ධ්‍යාන, දෙවන ධ්‍යාන, ආදී වශයෙන් දක්වෙන සමට වශයෙන් යම්කිසි සමාධියක් ඇති වෙනව. ඒ එක්කම අර විද්‍යානා ශක්තියෙන් කුළුගැන්වුනාම අනිත්‍ය දූඛ අනාත්ම ත්‍රිලක්‍ෂණය වැඩුනාම ඒක මාර්ග සමාධිය දක්වා යොමුවෙනවා, දියුණු වෙනව. ඒ මාර්ග සමාධිය තමයි සෝවාන්, සකදාගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන අවස්ථාවලදී ඒ යෝගාවචරයාගේ සිත තුළ වෙන කිසිම ලෞකික සමාධියකට සම කරන්නට බැර විදියේ මහා ප්‍රබල සමාධියක් හැටියට ඉදිරිපත් වෙලා අර කෙලෙස් මට්ටම් කපල දමල මේ මුළු මහත් සංසාරයෙන් මිදවීමේ ශක්තිය ලබා දෙන්නේ.

ඒ තුළින් අපට ජෙනව එතකොට ආර්ය අෂටාංගික මාර්ගයයි ඇත්ත වශයෙන්ම බෞද්ධයාගේ ප්‍රතිපදාව, මැදුම් පිළිවෙත හැටියට බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වල තිබෙන්නේ. නමුත් ඒකට පූර්වභාගවන කොටස තමයි අර සතර සතිපට්ඨානයෙන් ආරම්භ වෙන්නෙ. ඒ එක එකක් ගැන ගැඹුරින් කල්පනා කරන්න ඕන. ඒවා මේ කාලයේ නොතකා හැරල, ඇතැම් විට අර අතීතයේ පොතපතේ සඳහන් වන ඉක්මණින් මාගීඵල ලැබූ ඇතැම් කෙනෙකුගේ ජීවිත පිළිබඳ දේශනා බොහෝ උගතුන්ට බොහොම ප්‍රිය වෙල තිබෙනව. බොහෝ අය ඒවා සොයාගෙන යනවා. ඔය බාහිය දාරුවීරිය ආදී ඉතාමත්ම ඉක්මණින්, ක්‍ෂණිකව, මාර්ගඵල අවබෝධය ලැබූ අය පිළිබඳව කියවන්නට ලැබුනම ඒවා බොහොම ලොකුවට අරගෙන මේ තමන්ට ආරම්භක වශයෙන් යා යුතු ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා ප්‍රතිපදාව පිළිබඳව උදාසීන වෙනව. ඒවා අපට අවශ්‍ය නැති දේවල් කියලත් ඇතැම් කෙනෙක් කල්පනා කරනව. ඒක වැරදි අදහසක්. දීර්ඝ කාලයක් සංසාරයේ මහා වීර්ය දරු, මහා පාරමී ශක්තීන් ඇති අය තමයි බුදු කාලයේ ඒ විධියට එක දේශනාවක්, කෙටි දේශනාවක්, අහල රහත් වුනේ. ඒක කලාතුරකින් සිදුවන දෙයක් නිසයි ඒක ඇත්ත වශයෙන්ම සුත්‍ර ගත වෙල තිබෙන්නේ. හැමදාම වෙන දෙයක් නොවෙයි. නමුත් ඒකෙ සාධාරණීකරණයෙන් අපිත් ඒ වගේ අයෙයි කියල හිතුවොත් අන්න එතනයි වැරදුන තැන.

ඒක නිසා අපි කල්පනා කරන්න ඕන බුදුපියාණන් වහන්සේ අර විසාලාමහනුවර දී සංඝයා වහන්සේලාට දක්වා වදාළ සත්තිස් බෝධිපාක්‍ෂික ධම් ගැන. ඒවා තුළ තිබෙනවා අපේ මේ චිත්ත සන්නානය ගොඩනගාගන්න, ක්‍රමානුකූලව ගොඩනගා ගන්න ආකාරය. අවසාන වශයෙන් කෙටියෙන් සළකා ගත්තොත් ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා කියලත් කියන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් පෙළගැස්මක් වශයෙන් සැළකුවොත් අවසාන පෙළගැස්ම තමයි ආර්ය අෂටාංගික මාර්ගය. මේ පින්වතුන් කවදත් ආර්ය අෂටාංගික මාර්ගය බෞද්ධ පිළිවෙත බව පිළිගන්නව. එතකොට ඒ පිළිවෙත තුළම තිබෙනව ශීල සමාධි ප්‍රඥා කියල කියන ඒ ත්‍රිවිධ ශික්‍ෂණය. ඒ ශික්‍ෂාවේ හැසිරීම තමයි මේ බෞද්ධ ප්‍රතිපදාව. ඒ ප්‍රතිපදාව - ඒ ප්‍රතිපත්ති පුජාවයි - බුදු පියාණන් වහන්සේ අර විධියට අවධාරණය කරල තිබෙන්නේ, මට කරන ඉහළම පුජාව ප්‍රතිපත්ති පුජාවයි කියල. මොකද, බුදු පියාණන් වහන්සේ බුදු වී වදාළේ ඔය මල් පුජා ආදිය මනුෂ්‍යයින්ගෙන් ලබා ගැනීමට නොවෙයි. මේ අති දීර්ඝ සංසාරයේ මෙව්වර කාලයක් මේ සංසාර දුක විදිමින් සිටින අප ගැන අනුකම්පා කරල බුදුපියාණන් වහන්සේ මහා පුදුම විධියේ ඇස්, ඉස්, මස්, ලේ දන් දීම ආදී පාරමී පුරලා මේ බුද්ධත්වය ලබා ගත්තේ අර විධියට ආමිස පුජාවල්වත්, දෙවියන්ගේ මන්දාරම් මල් වත්, සඳුන් කුඩුවත්, සල්මල් වත් ලබා ගන්න නොවෙයි. ඒ එකක්වත් පරමාර්ථය නොවෙයි. නියම පරමාර්ථය මේ ලෝකයේ සංසාර දුකට වැටිල සිටින සත්ත්වයා සංසාර දුකින් මුදාගැනීමයි. අන්න ඒකයි බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රතිපත්ති පුජාව

උසස් හැටියට සැලකුවේ. බුදුපියාණන් වහන්සේ යම් පරමාර්ථයක් සඳහා බුද්ධත්වය ලබා ගත්ත නම්, ඒ පරමාර්ථයට තැන දෙමින්, ඒ පරමාර්ථය තේරුම් අරගෙන, ඒ අනුව ජීවත් වීම තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේට දැක්විය හැකි ඉහළම උපහාරය.

එතකොට ඒ තුළින් අපි අර ආමිස පූජාව ඉවත දමමින් නෑ. ඒක ප්‍රතිපත්ති පූජාවට දොරටුවක් හැටියට සකස් කරගෙන, ප්‍රතිපත්ති පූජාව පිරිමට ධෛර්යයක්, ශක්තියක්, ඊට ඇති බාධක ඉවත් කිරීමට මාර්ගයක්, අන්ත ඒ විදියට කල්පනා කරගෙන ආමිස පූජාවේ යෙදෙනව නම් මේ පින්වතුන්ට පුළුවනි - මේ ජීවිතය ගැන බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ආකාරයට මේ අතිදීර්ඝ කාලයක් සංසාරයේ අවිද්‍යාව නිසා, තණ්හාව නිසා මේ විධියට උපදිමින් මැරෙමින් ඇවිල්ල තිබෙනව - මේ අවස්ථාවෙහි සංසාරෙන් මිදෙන්න. දන් අර සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණය ගැන කියන කොට ඒ සංඝයා වහන්සේලා ශෝකයෙන් ඇලලී ගිය බව, එකතු වෙල සාකච්ඡා කළ බව සඳහන් වෙනව. දන් ඒ විධියේ කාලයක් තමයි අපටත් ඇවිල්ල තියෙනෙ. සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණය නෙවෙයි දන් ශාසන අනතර්ධානය, සද්ධර්ම අනතර්ධානය ළංවෙගෙන එන යුගයක්. ඒක නිසා අර කියාපු විදියටම අපිත් සංවේගවත් වෙන්න ඕන. එතකොට ඒකෙන් ආරක්‍ෂාවීමට නම් අර කියාපු ගුණධර්ම අපේ අභ්‍යන්තරයේ වගා කරගෙන, බුදු පියාණන් වහන්සේ බලාපොරොත්තු වුණු ඒ පරම පූජාවෙන්, උතුම් වූ ප්‍රතිපත්ති පූජාවෙන් බුදු පියාණන් වහන්සේට පූජා කිරීමට අපට ශක්තිය බලය ලැබේවා කියල අද දවසේ, මේ වටිනා වෙසක් පෝය දවසේ, අධිෂ්ඨාන කරගන්න ඕන.

එතකොට මේ පින්වතුන් අද විශාල පිරිසක් උසස් ශීලයක් සමාදන් වෙලා තම තමන්ගේ ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් කය වචනය හික්මවා ගෙන - මේ ශීල ප්‍රතිපදාව තුළින් ඊළඟට සමාධියට පිවිසෙන්න පුළුවනි, සමාධියෙන් ප්‍රඥාවට පිවිසෙන්න පුළුවනි - අන්ත ඒ ප්‍රතිපත්ති මාර්ගයටයි අවතීර්ණ වුනේ. ඒ ප්‍රතිපත්ති පූජාවේ ශක්තිය තුළින් මේ පින්වත් පිරිසට මේ බුද්ධ ශාසනයේ අවසාන භාගය එළඹ සිටින නමුත් හැකිතාක් වීර්යවන්තව කළ්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය ලබාගෙන උත්සාහ කරල මේ අති භයානක සංසාරයෙන් අත් මිදීමට සෝවාන්, සකදාගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන මාර්ගවල ප්‍රතිවේදියෙන් සංසාර දුකින් මිදීමට ධර්මශ්‍රවණ ආනිසංසයත් උපකාර වේවා! ශ්‍රද්ධා, වීර්ය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා කියල කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම, බල ධර්ම යම් ප්‍රමාණයකට මේ ධර්මශ්‍රවණයෙන් ලැබුණා නම් ඒක අපේ මේ ජීවිතයේදීම මේ අපේ බණ භාවනා සාර්ථක කර ගැනීමට උපකාරවත් වේවා! කියල ප්‍රාර්ථනා කර ගන්න. ඒ වගේම මේ ධර්මශ්‍රවණමය, ධර්ම දේශනාමය කුශලය අනුමෝදන් වීමට කැමති අවිච්ඡේ සිට අකතිටා දක්වා වූ අපගේ ඥාතීන් අතුව යම්තාක් පිරිසක් ඇත්නම් ඒ හැම දෙනෙක්මත් මේ කුශලය අනුමෝදන් වීමෙන් තමන්ගේ ප්‍රාථමික බෝධියකින් උතුම් අමාමභ නිවන් සාක්‍ෂාත් කරත්වායි ප්‍රාථමික කරමින් මේ ගාථා කියල පින් පමුණුවන්න.

"එතතාවතා ව අමෙහති"